

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Professionalism in Medical Practice

Dr Reza Chaman

MD, MPH, PhD

Professor of Epidemiology

Shiraz University of Medical Sciences

Professionalism

Oxford Dictionary:

The **high standard** that you **expect** from a person who is **well-trained** in a **particular job**.

اخلاق حرفه ای ➤

مرام حرفه ای ➤

تعهد حرفه ای ➤

... ➤

تاریخچه اخلاق پزشکی در دنیا

- اخلاق پزشکی بیش از همه با اندیشه ها و تفکرات فلاسفه بزرگی چون سقراط، افلاطون و ارسطو در قرون چهارم و پنجم قبل از میلاد مسیح پیوند خورده است.
- در همان دوران بقراط که او را پدر علم طب نامیده اند سوگند نامه مشهور خود را تنظیم نمود.
- بقراط اولین کسی بود که مبانی اخلاق را در قالب قسم نامه با طبابت درآمیخت.

تاریخچه اخلاق پزشکی در ایران باستان

- طب باستان ایرانی با آیین زرتشت و تعلیمات اوستا پیوند جدایی ناپذیری داشته است.
- پزشکان از طبقه روحانیون که عالی ترین طبقه از طبقات چهارگانه (روحانیون، سربازان، صنعت گران و کشاورزان) بودند انتخاب می شدند.
- این طبقه رشته الهیات و طب را با همزمان تحصیل می نمودند و بعد از اتمام مقدمات آن یکی از دو رشته را انتخاب کرده و ادامه می دادند.

تاریخچه اخلاق پزشکی پس از اسلام

- دانشمندان مسلمانی چون ابن سینا و زکریای رازی که منشأ اثرات مهمی در تاریخ دانش محسوب می شوند از مفاخر ایران پس از اسلام می باشند.
- تقریباً تمام پزشکان بزرگ مسلمان از علم الهیات اطلاع کامل داشته اند.
- در آغاز ظهور اسلام تنها معدودی از اعراب در کشورهایایی چون ایران طب آموخته بودند(مدرسه جندی شاپور- حارث ابن کله).

تاریخچه اخلاق پزشکی پس از اسلام

- کتاب "فردوس الحکمه" از علی ابن ربن طبری است (از اطباء نامدار و استاد رازی).
- کتاب "طب روحانی" رازی در باب اخلاق پزشکی است. (طیب باید بیمارش را به بهبود و سلامت امیدوار گرداند ولو اینکه خود آمیدی به بهبود بیمار نداشته باشد)
- "پند نامه پزشکی اهوازی" از علی ابن مجوسی اهوازی است.

تعريف اخلاق پزشکی

اخلاق پزشکی در دهه‌های قبل شامل اصول و مبانی امر کننده یا نهی کننده بود اما **اخلاق پزشکی نوین** با رسالت پرداختن به موضوعات و مباحث مطرح در جهان پزشکی و تلاش برای ارائه **راهکارهای اخلاقی** در مواقع لازم شکل گرفته است.

اخلاق پزشکی نوین

یکی از شاخه‌های اخلاق حرفه‌ای است که سعی دارد اخلاقیات را به صورت کاربردی در حیطه عمل پزشکان و کادر پزشکی و نیز در حوزه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در طب وارد نماید.

اخلاق پزشکی نوین

فعالیتی تحلیلی است که طی آن افکار، عقاید، تعهدات، روش رفتار، احساسات، استدلال‌ات و بحث‌های مختلف در حیطه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی پزشکی به صورت دقیق و انتقادی بررسی می‌شود و در موارد لازم دستورالعمل‌هایی صادر می‌گردد. تصمیمات اخلاق پزشکی در حیطه عملکرد طبی، بدیهیات و ارزش‌ها، خوب یا بد، صحیح یا نادرست، و باید و نبایدها را مشخص می‌سازند.

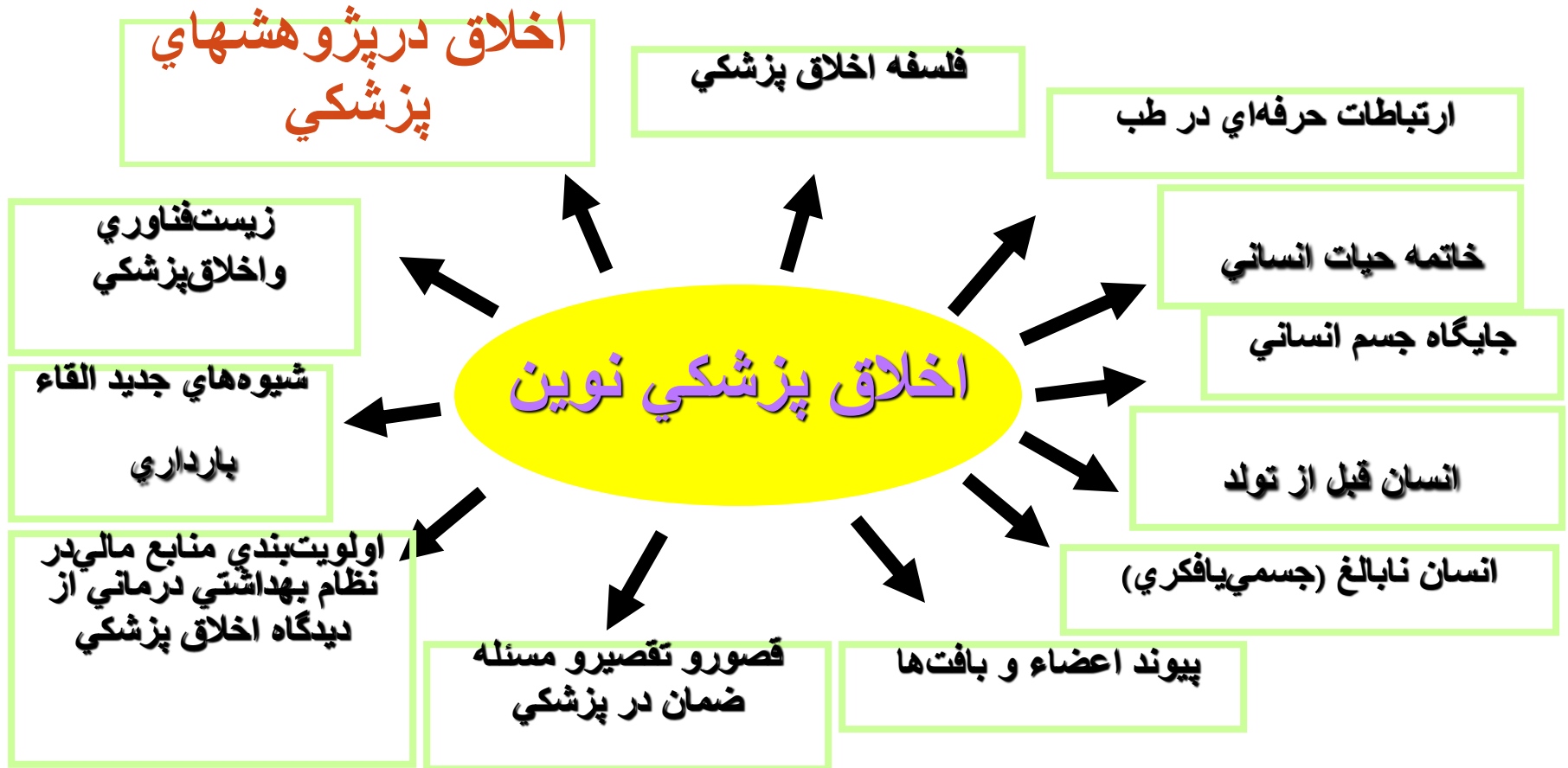
اخلاق پزشکی نوین

اخلاق پزشکی، اخلاق در صحنه عمل پزشکی است. اخلاق پزشکی بالینی، زاویه دید و نگرشی خاص در حیطه عمل در طبابت ایجاد می کند که هدف آن بهبود کیفیت مراقبت بیمار از طریق شناسایی، تحلیل و حل مشکلات و مسائل اخلاقی است که در صحنه عمل بروز می نماید.

دو قرن اخیر با پیشرفت‌های وسیع و خیره‌کننده‌ای در حوزه
دانش و فناوری پزشکی همراه بوده است که به فراخور
نیاز، به تغییر و تحولات عمیقی در اخلاق پزشکی منجر
گردیده است.

وسعت یافتن دانش بشري، ارتقاء فناوري‌ها، افزايش توانمندی‌هاي انساني در تشخیص و معالجه بیماریها، و تعدد راه‌هاي انتخابی برای پزشکان و بیماران، **سئوالات روزافزونی** را مطرح نموده است که اخلاق پزشکی و توصیه‌هاي اخلاقی بصورت سنتی، علیرغم ارزش و قدرت خود، نتوانسته است پاسخگوي این پرسشها باشد.

موضوعات مطرح در اخلاق پزشکی نوین

رویکردهای فلسفی در اخلاق پزشکی نوین

- الف- رویکرد اصول‌گرا (A principle-based approach)
- ب- رویکرد وظیفه‌گرا (An absolute rule approach)
- ج- رویکرد فایده‌گرا یا پیامدگرا (A Utilitarian approach)
- د- رویکرد فضیلت‌گرا (A Virtue ethics approach)
- ه- رویکرد مراقبت‌گرا (A care approach)
- و- رویکرد موردگرا (A case approach)

رویکرد اصول‌گرا

- اعتقاد بر محوریت چند اصل در قضاوت های اخلاقی
- استنباط حکم موارد و مسائل اخلاقی از اصول کلی مفروض
- قائل به وجود اصل کلی اخلاقی
- اعتقاد به وجود بیش از یک اصل اخلاقی

رویکرد وظیفه‌گرا

- اعتقاد به ذاتی بودن حسن و قبح امور
- مهم‌ترین وظیفه اخلاقی پیروی از وظیفه
- مثلاً راست‌گویی در هر شرایطی

رویکرد فایده گرا

- ارزش اخلاقی عمل فرع بر نتیجه آن
- بیشترین سود برای بیشترین افراد
- ملاک داور اخلاقی میزان سود و زیان عمل

رویکرد فضیلت‌گرا

- بحث اخلاق پزشکی از زاویه‌ای درونی شده و ارزش محور
- توجه به فضایل اخلاقی
- ملاحظه ویژگیها و خصوصیات خاص نفسانی

رویکرد مراقبت گرا

- اخلاق مراقبت راهی برای فهم نقش اخلاقی یک فرد، تأمل در مسائل اخلاقی و کنار آمدن با موقعیتهای اخلاقی
- دارای پنج مفهوم کلیدی: توجه اخلاقی، فهم همدلانه، آگاهی ارتباطی، سازگاری، پاسخ

• ابعاد اخلاق پزشکی در عصر حاضر

در بعد دانش

• دانش پایه ای موضوعات اخلاق پزشکی:

- اتونومی و رضایت آگاهانه
- ارتباط پزشک و بیمار
- رازداری و حقیقت گویی
- اخلاق در پژوهش
- ملاحظات اخلاقی پایان حیات
- تخصیص منابع و عدالت
- خطاهای پزشکی
- اخلاق در آموزش پزشکی
- اخلاق پزشکی در رابطه با مادر و جنین
- تعارض منافع پزشک
- رابطه پزشک با سایر اعضای کادر خدمات سلامت
- تعیین ظرفیت و تصمیم گیری جایگزین

در بعد مهارت

- توانایی برقرار ارتباط با بیماران، بستگانشان و سایر همکاران
- جلب مشارکت بیماران و بستگان ایشان در تصمیمات تشخیصی درمانی و تعامل موثر
- توانایی ارزیابی و ارتقاء عملکرد خود در مراعات تعهدات حرفه ای
- توانایی ارائه و پذیرش انتقادات مناسب
- مهارت های لازم برای اجرای تعهدات حرفه ای و تصمیمات اخلاقی با وجود محدودیت های موجود در مؤسسات محل فعالیت

در بعد نگرش

- توجه داشتن (ethical awareness) به موضوعات اخلاق پزشکی
- احترام، دل سوزی، درست کاری، قابل اعتماد بودن و پاسخ گویی به نیازهای بیماران و جامعه با ترجیح دادن منافع بیمار بر منافع خود
- وظیفه شناسی و مسئولیت پذیری در مقابل بیماران، جامعه و قانون
- تعهد به عدالت و عدم تبعیض در ارائه خدمات
- احترام به نقش سایر اعضای تیم خدمات سلامت
- احترام به بیمار به عنوان يك انسان و توجه نشان دادن به تفاوت های فرهنگی و مذهبی، سن، جنس و ناتوانی های بیمار
- انتقاد پذیری و نگرش نقادانه نسبت به خود
- تعهد به حفظ سلامت خود و سایر اعضای تیم خدمات سلامت

رفتار و تعهدات حرفه اي

- اخلاق، رفتار حرفه اي و ارتباط آنها
- سوگندنامه هاي پزشكي
- صداقت
- نوع دوستي
- درست کاري
- تعالي شغلي
- وظیفه شناسي
- حفظ شأن جامعه پزشكي
- پيوستگي و تداوم ارائه خدمات

Four basic Principles of Medical Ethics

١. اصل اتونومي

٢. اصل سود رساني

٣. اصل عدم اضرار

٤. اصل عدالت

- **Autonomy**
- **Beneficence**
- **Non maleficence**
- **Justice**

ارتباط پزشک و بیمار

- اهمیت اخلاقی و بالینی ارتباط خوب و مؤثر با بیمار
- توجه و احترام به باورها، مذهب و جنسیت بیمار
- رابطه مالی پزشک و بیمار
- توجه به درد و رنج کشیدن بیمار
- حفظ حریم خصوصی بیمار

اتونومی و رضایت آگاهانه

- حق اتونومی و اهمیت آن
- حق امتناع از درمان
- شرایط درمان بدون رضایت بیمار
- نحوه و حدود اطلاعاتی که در اختیار بیمار قرار می‌گیرد
- شرایط رضایت آگاهانه
- اجزاء ارائه اطلاعات به بیمار

تعیین ظرفیت و تصمیم گیری جایگزین

- روش تعیین ظرفیت بیمار
- تعریف ظرفیت
- انتخاب فرد جایگزین
- اخذ رضایت در موارد ظرفیت متغیر و نامتعادل بیماران
- مبنای تصمیم‌گیری در مورد افراد فاقد صلاحیت تصمیم‌گیری

اخلاق در پژوهش

- رضایت آگاهانه
- رازداری
- ارزیابی سود و زیان
- عدالت در پژوهش
- پژوهش بر گروه‌های آسیب پذیر

رازداری و حقیقت‌گویی

- ضرورت رازداری
- شرایط شکستن رازداری
- ضرورت صداقت
- گفتن حقایق ناگوار
- مسئول گفتن حقایق در تیم درمانی
- اصول اخلاقی درمان پلاسیبو

رابطه پزشک با سایر اعضای کادر خدمات سلامت

- اصول ارتباط با همکاران
- نحوه برخورد با نقض رفتار حرفه‌ای توسط همکار
- نحوه برخورد با خطای همکاران

تخصیص منابع و عدالت

- تبیین منابع
- عدالت
- حفاظت از منابع پزشکی
- سطوح تخصیص منابع
- معیارهای تخصیص منابع
- رعایت هزینه اثربخشی در ارائه خدمات
- برخورد با درخواست درمان نابجا

خطای پزشکی

- تعریف خطای پزشکی
- ضرورت ابراز خطای پزشکی به بیمار
- موارد اجتناب از ابراز خطای پزشکی
- نحوه ابراز خطا
- مسؤلیت و انواع آن
- رابطه پزشک با مراجع قضایی
- قصور پزشکی و انواع آن
- شرایط عدم مسؤلیت پزشک
- عوامل مؤثر در شکایت از پزشکان
- مجازات های انتظامی
- حقوق پزشکی (قانون مجازات اسلامی و حرفه پزشکی)
- چگونگی برخورد پزشک در مواقع بروز قصور پزشکی

اخلاق در آموزش پزشکی

- کاربرد اصول اخلاق پزشکی در حیطه آموزش پزشکی
- حفظ کیفیت خدمات سلامت به بیماران در عین ارائه آموزش مناسب
به فراگیرندگان
- تصمیم گیری در خصوص سطح مشارکت فراگیرندگان در مراقبت
از بیماران
- نحوه برخورد دانشجو با خطای تیم درمانی

تعارض منافع پزشك

- تعريف تعارض منافع
- خود ارجاعي
- تعامل پزشكان با شركت ها
- تعارض منافع در پژوهش
- تعارض منافع در مؤسسات آموزشي
- تعارض منافع در نوشتن و داوري مقالات
- نحوه برخورد با تعارض منافع

اخلاق در مسائل مادر و جنین

- رویکردهای مختلف به حق حیات جنین
- تعارض استقلال فردی مادر با حیات یا سلامت جنین
- تعارض حیات یا سلامت مادر با حیات یا سلامت جنین
- قانون و آیین نامه سقط جنین در ج. ا. ایران

ملاحظات اخلاقي پايان حيات

● درمان هاي نگهدارنده در بيماران End stage

● تصميم گيري راجع به بيماران End stage

● اتانازي

● مرگ مغزي

ویژگی های حرفه ای پزشکان

10مسئولیتی که پزشکان امروز بایستی متعهد به آن باشند - بورد آمریکایی طب داخلی؛ 2002

- ✓ دارای **شایستگی حرفه ای** باشند و بتوانند آن را حفظ کنند
- ✓ با بیماران **صادق** باشند
- ✓ در مورد بیمار **رازدار** باشند
- ✓ از برقراری **روابط نامناسب** با بیماران **پرهیز کنند**
- ✓ **دانش علمی** خود را **گسترش** دهند
- ✓ به **وظایف خود در قبال حرفه** خود به طور **کامل عمل کنند**
- ✓ **کیفیت مراقبت** از بیماران را **بهبود بخشند**
- ✓ **دسترسی به مراقبت** های پزشکی را **بهبود بخشند**
- ✓ **توزیع عادلانه منابع** را ارتقاء دهند
- ✓ از طریق **مدیریت صحیح تعارض منافع**، اطمینان بیماران را جلب کنند

THE PHYSICIAN IN THE TWENTY-FIRST CENTURY

- *No greater opportunity, responsibility, or obligation can fall to the lot of a human being than to become a physician. In the care of the suffering, [the physician] needs technical skill, scientific knowledge, and human understanding.... Tact, sympathy, and understanding are expected of the physician, for the patient is no mere collection of symptoms, signs, disordered functions, damaged organs, and disturbed emotions. [The patient] is human, fearful, and hopeful, seeking relief, help, and reassurance.*
- — *Harrison's Principles of Internal Medicine*

7.82.net